

GUIDO MICHELINI

LEK SINIAI SLAVIZMAI LIETUVIŠKAME
"MARGARITA THEOLOGICA" VERTIME

Lietuviškame lotyniško traktato "Margarita theologica" vertime, spausdintame Karaliaučiuje 1600 m., neretai pasitaiko leksinių skolinių iš slavų kalbų arba jų lietuviškų vedinių, kartais pateikiamų su kitu — dažniausiai ne slaviškos kilmės — sinoniminiu žodžiu kaip tos pačios lotyniškos leksemos ekvivalentu.¹

Šitie "Margarita theologica" vertimo slavizmai (ypač jų lietuviški vediniai) iki šiol mažai tyrinėti — iš dalies gal dėl to, kad Lietuvoje pagal "oficialiąją" nuomonę tas vertimas buvo laikomas prastu darbu²; tuo galima įsitikinti ir pavarčius didįjį "Lietuvių kalbos žodyną" (t. I–XIV), kur daugelis tų žodžių pateikiama necituojant "Margarita theologica" vertimo. Tas faktas paskatino parengti straipsnį, kuriame ypač stengiasi apžvelgti neginčytinus leksinius slavizmus atsiribojant nuo tikrinių vardų, mažiau dominančių kalbinės sistemos požiūriu. Jie bus grupuojami pagal šaknis ir skiriami į pirminius ir antrinius (lietuvių kalbos atžvilgiu) vienetus; tais atvejais, kai tekste pasitaiko tik antriniai vienetai, pirminiai bus pateikiami su nuoroda *ne M.T.*

Kiekvienas "Margarita theologica" leksinis slavizmas pateikiamas kartu su lotyniško originalo atitikmenimis; tais retais atvejais, kai tie atitikmenys priderinti prie slavizmo žodžio klasės, pridedama strėlė →. Jeigu žodis lietuviškame "Margarita theologica" vertime vartojamas daug kartų arba jeigu jis vartojamas dabartinėje bendrinėje kalboje, vietų nurodymas bus nepilnas.

Dėl tokių slavizmų etimologijos iš esmės bus laikomasi P.Skardžiaus veikalo "Die slavischen Lehnwörter im Altlitauischen" (Tauta ir žodis", 7, K., 1931), nuo kurio mažai tesiskiria E.Fraenkelio "Litauisches etymologisches Wörterbuch" (Heidelberg, 1962–1965) bei didysis "Lietuvių kalbos žodynas".

Dabar aptarsime atskirus žodžius.

abrozdas "imago" (212b); iš l. *obraz* arba blr. *obraz*.

adalniai (arba *atdalnai*?) "distincte" (56b); iš l. *oddzielnie* arba blr. *otdelno*.

¹ Plg. G. Michelinį. Le traduzioni dal latino di un volume lituano del 1600. Studio sulla lingua della *Margarita theologica*. Potenza, 1991, p. 30–31.

² Plg. J. Lebedys. *Senoji lietuvių literatūra*, V., 1977, p. 109 ("Vertimas labai prastas, ne iš tolo neprilygsta kitiems tų laikų vertimams"); Z. Zinkevičius. *Lietuvių kalbos istorija*, V., 1988, t. III, p. 78 ("Leidinio vertimas apskritai gana prastas, nė iš tolo neprilygsta ankstesnių autorių vertimams").

AFIERA~AFIERAVOTI

afiera "sacrificium, hostia, oblatio" (32a, 36a, 47b, 87a, 90b, 114b ir t.t.); iš l. *ofiera* arba blr. *ofjara*.

afieravoti "offerre, immolare, sacrificium offerre" (49a, 119a, 119b, 197b); iš l. *oferować* arba blr. *ofjarovati*.

alba "aut" (20a, 21b, 25b, 27a, 63a ir t.t.); iš l. *albo*.

apaštolas "apostolus" (1b, 3a, 4a, 5a, 29a ir t.t.); iš l. **aposztol*.

apekūnas "tutor" (226a); iš l. *opiekun* arba blr. *opekuns*.

apkarūnavoti "coronare" (27a, 92b); *karūnavoti* iš l. *korunować* arba blr. *korunovati*.

apraš "extra" (223b); iš l. *oproc* arba blr. *opročs*.

atboti "audire, curare" (44a, 144a, 177a); iš l. *dbać*. Vedinsys: *atbojimas* "respectus" (177b, 233b).

bagotas "dives" (16a, 82a, 167b, 226b); iš l. *bogaty* arba blr. *bogats*.

bajoras "nobilis" (226b); iš s.r. arba blr. *bojars*.

balvonas "idolum" (94b); iš blr. *bolvans*. Vediniai: *balvoniškas*, "idolatricus" (4b, 11a, 211a), *balvonystė* "idololatria, idolomania, idolum" (205b, 208b, 211b, 212b, 237b). Sudurtiniai: *balvondailė* "faciens idolum" (59b),

balvomeldis "idololatra" (62b, 198a), *balvonmeldiškas* "idololatricus" (198b), *balvonmeldimas* "cultus idolorum" (100a), *balvonmeldystė* "idololatria" (104a).

bažnyčia "ecclesia, templum" (1a, 1b, 3b, 5b, 6b, 9b ir t.t.); iš l. *božnica* arba blr. *božnica*. Vedinsys: *bažnyčiškas* "ecclesiasticus" (204b).

biednas "miser, miserabilis" (132b, 140a, 143b, 166a, 177a); iš l. *biedny* arba blr. *biedens*.

byskupas "episcopus, pontifex" (110b, 11a, 189b, 205b, 238b); iš l. *biskup*.

BLŪDAS~BLŪDYTI

blūdas "error" (11a, 103b); iš blr. *bludś*. Plg. ir *pablūdas* "fanaticus" (31a).

blūdyti "delirare, vagare" (14a, 55a, 222b, 229a, 231a, 233b); iš blr. *bludity*.

BLIUŽNAS~BLUŽNYTI

bliužnas "blasphemus" (4b); iš l. *blužny* arba blr. *bliužnyj*? Lietuviškas perdirbimas su priesaga *-iška-*: *bliužniškas* "contumeliosus" (234b).

blužnyti "blasphemum esse, contumeliosum esse, contumelia afficere" (11b, 42b, 88b, 177b, 192b); iš l. *blužnić* arba blr. *bliužnit*. Vediniai: *blužnytojas* "blasphemus" (60a, 215b), *blužnijimas* "blasphemia, contumelia" (31b, 42b, 48a, 60a, 60b, 136a).

budavoti "extruere" (257a); iš l. *budować*.

ceremonija "cerimonia, ritus" (46b, 47b, 48b, 49a, 54a, 88a ir t.t.); iš l. *ceremonja*. Vedinsys *ceremoniškas* "cerimonialis" (95b).

cielas "integer, totus" (4b, 8a, 14b, 26a, 43b, 49b, 68b, 77a, 100a ir t.t.); iš blr. *cielś*. Vedinsys: *cielystė* "integritas" (221a).

časas "tempus, aetas, dies, momentum, saeculum, status" (13a, 14a, 21b, 26a, 27b, 28a, 31a, 35b, 39b, 45a ir t.t.); iš blr. *časś*. Vedinsys: *česiškas* "praesens, temporalis" (144b, 146b, 148b, 157a).

ČESTIS~ČESNINGAS~ČESLYVAS

čestis "honos, reverentia" (84a, 144a, 218b); iš blr. *čestś*.

česningas "honorabilis, reverens, reverendus, venerandus" (3b, 143b, 218b, 221a, 231b); iš blr. *česnyj* su lietuviška priesaga *-inga-*, o ne žodžio *česnis* vedinys.

česlyvas "honestus" (88a); iš blr. **čestlivyj*.

čiepas (ne M.T.); iš l. *szczep*. Mažybinis: *čiepelis* "surculus" (149a, 158b).

ČYSTAS~ČYSTATA~ČYSTYTI~(S)ČYSČIUS

čystas "castus, mundus, purus, sincerus, incorruptus" (6a, 43b, 56b, 96b, 97b, 102b, 144b, 149b, 160a ir t.t.); iš l. *czysty* arba blr. *čystyj*. Vedinys: *čystybė* "castitas" (42a, 176a, 220b, 232a, 233b).

čystata "castitas" (222a); iš l. *czystota*.

apčystyti "emundare, mundare, purificare" (24a, 97a, 125b, 129b), *iščystyti* "expurgare" (128a, 131a), *nučystyti* "abluere, emundare" (121a, 122b);

čystyti iš l. *czyścić* arba blr. *čistiti*.

(s)*čysčius* "purgatorium" (146b, 148b, 257a); iš l. *czyścić*.

čyžė, tik sintagmoje *donis cyžės* "tributum" (218a); iš l. *czyża*.

dabotis "considerare, intueri, respicere, videre" (12b, 18b, 32a, 51b, 75a, 98a, 114b, 117a, 138a, 143b, 173a ir t.t.), *ap(si)daboti* "praevidere" (44b); *daboti* iš l. *dbać*. Vediniai: *dabojimas(is)* "conspectus, respectus" (12a, 12b, 27b, 203a), *nudabojimas* "providentia" (44b, 46a).

dachadas "stipendium" (218a); iš l. *dochod* arba blr. *dochodz*.

davad(e)nas "probabilis, gravissimus" (224a, 228a, 241b); iš l. *dowodny*.

deja "factum" (211a); iš l. *dzieje*. Galimas sudurtinis *geradėja* (ne M.T.), iš kurio vediniai *geradėjysta(/ė)* "beneficium, benevolentia" (196a, 232b) ir *geradėjingas* "beneficus" (6a, 191a).

DĖKA~DĖKAVOTI

dėka "gratitudo" (196); iš blr. *djaka*. Vedinys: *dėkingas* "gratus" (253a).

dėkavoti "gratias agere" (149b, 158a, 187b, 197a, 219a); iš blr. *djakovati*.

Vedinys: *dėkavojimas* "gratiarum actio" (119b, 143a, 151b, 159b ir t.t.).

dijablas "diabolus" (180b); iš l. *djabel*.

DYVYTIS~DYVNAS

dyvytis (ne M.T.); iš blr. *divit sja*. Vedinys: *dyvijimas* "admiratio" (252b).

dyvnas, tik sintagmoje *dyvnai vesti* "mirificare" (195a), *indyvnas* "mirus, portentosus" (3a, 145b), *ne indyvnas* "sine morositate" (232b); *dyvnas* iš blr. *divnyj*.

donis "tributum" (218a, 219b); iš blr. *danš*.

drobas "satelles" (212a) — *drobai* "satellitium" (238b, 257a); iš l. *drab* arba blr. *drabs*.

DŪMA~DŪMOTI

dūma "cogitatio, mens, propositum, sensus" (3a, 3b, 43b, 46a, 49b, 50b, 59a, 63a, 65a, 79a, 135b ir t.t.); iš l. *duma* arba blr. *duma*.

dūmoti "cogitare, sentire, propositum habere" (38a, 142a, 156a, 177a, 191b, 194b, 216a), *apdūmoti* "cogitare, considerare, sentire" (22b, 189a, 215a), *įdūmoti* "imaginare" (161b, 187a), *išdūmoti* "excogitare" (89a, 95a, 146b, 205b), *nudūmoti* "deliberare" (124a), *sqdūmoti* "commentiri, fingere" (10b, 145b, 188a); *dūmoti* iš l. *dumać* arba blr. *dumati*. Vediniai: *dūmojimas* "cogitatio" (57a, 188a), *apsidūmojimas*, tik sintagmoje *be apsidūmojimo* "temere" (109b), *sqdūmojimas* "commentum" (146b).

durnius "fatuus" (254b); iš l. *durení* arba blr. *durení*.

DŪŠIA~DŪCHAUNIŠKAS

dūšia "spiritus" (14b, 15a, 19b, 28b, 43a, 49b, 63a, 67b ir t.t.); iš l. *dusza*.

dūchauniškas "spiritualis" (154b, 157a, 157b, 159a); iš l. *duchovny* arba blr. *duchovnyj*, su lietuviška priesaga *-iška-*.

Evangelija "Evangelium" (2a, 2b, 4b, 5a, 8b, 12b ir t.t.); iš l. *Ewangelja* arba blr. *Evangelja*. Vediny: *evangeliškas* "evangelicus" (74a, 185b).

falšyvas "falsus" (10a, 75b, 79a, 79b, 104a, 109b, 111b, 112b ir t.t.); iš l. *falsziwy*.

FARIZEUŠAS~FARIZEIŠKAS

farizeušas "phariseus" (53b, 88a, 95a, 212a); l. *faryzeusz*.

farizeiškas "pharisaicus" (211a); perdirbtas iš l. *faryzejski*.

gadnas "dignus, idoeus" (107b, 111b, 155b, 156a, 156b, 157a, 161a, 226a),

negadnas "impius" (218a) — *nehadnas* "impius, non idoneus" (147b, 226a);

gadnas iš l. *godny* arba blr. *godnyj*. Vediny: *gadnystė* "sufficientia" (66a).

GATAVAS~GATAVYTI

gatavas "paratus" (239a); iš l. *gotow*.

pagatavyti "parare" (174a, 186a), *prigatavyti* "parare" (174a, 186a, 245a, 247a, 251a), *sugatavyti* "parare" (254a); *gatavyti* iš l. *gotować* arba blr. *gotoviti*.

GRIEKAS~GRIEŠYTI~GRIEŠNAS~GRIEŠNYKAS

griekas "peccatum, delictum, scelus, vitium, inoboedientia" (2a, 2b, 4b, 6a, 9b, 15a, 15b, 16a, 18a, 24a, 29b, 32a ir t.t.); iš l. *grzech* arba blr. *griech*.

griešyti "peccare" (166b, 209b, 211b, 217b), *su(si)griešyti* "peccare, labi" (16a, 132b, 141a, 143b); *griešyti* iš blr. *griešiti*. Vediniai: *griešijimas* "peccandum" (54b), *susigriešijimas* "lapsus" (2a, 55a, 55b, 56b, 94b).

griešnas "peccator" (36b, 61a, 66b, 78a, 134a); iš blr. *griešnyj*.

griešnykas "peccator" (108a, 137b, 143b, 247a); iš blr. *griešnik*.

gromata "epistula" (54a, 119b, 247a); iš blr. *gramota*.

gruntas "diametrus" (5a); iš l. *grunt*.

GVOLTAS~GVOLTAVOTI~GVOLTAUNYKAS

gvoltas "violentia, vis" (208b, 212b, 225a); iš l. *gwall*. Vediniai: *gvoltiškas* "violentus" (5b), *gvoltinas* "violentus" (69b).

gvoltavoti "violare" (53b, 209b, 212a), *išgvoltavoti* "violare" (64b, 228a);

gvoltavoti iš l. *gwalltować*. Vediniai: *gvoltavojimas* "violatio" (191a), *išgvoltavojimas* "violatio" (191a), *gvoltaunykas* "violans" (213b) — *gvoltau-*

nykai "violatio" (213b); iš l. *gwalltownik*.

hadyna "hora" (45b, 236a, 239a, 241a); iš blr. *godina*.

IŠKADA~IŠKADYTI~IŠKADNYKAS

iškada (ne M.T.); iš l. *szkoda*. Vedinys: *iškadingas* "exitialis, perniciosus, vitiosus" (58a, 96a, 132b, 164a, 177a, 233a).

iškadyti "nocere, cladem afferre" (210b, 238a); iš l. *szkodzić*.

iškadnykas, be lotyniško atitikmens, nes pasitaiko viename sakinyje (33b),

kurį pridėjo Vaišnoras; iš l. *szkodnik*.

iškala "schola, scholium(?)" (32b, 67b); iš l. *szkola*.

jednoti (ne M.T.), *perjednoti* "reconciliare" (141a), *sujednoti* "coniungere, reconciliare" (17a, 35b, 81b, 90b, 137b, 191b); *jednoti* iš l. *jednać*. Vediniai: *jednojimas* "reconciliatio" (141a), *sujednojimas* "(re)conciliatio, propitiatio" (4b, 33b, 34a, 35, 46b, 71b, 73a, 74a ir t.t.).

kačeig/kačeigel "etsi, etsiamsi, licet, quamquam" (42a, 170b, 203a ir t.t.); perdirbtas iš l. *chociej* arba blr. *chočej*.

karalius "rex" (24b, 34b, 35b, 217a); iš blr. *korolʹ*. Vediniai: *karalysta* (/ė) "regnum" (15b, 18a, 25a, 25b, 30a, 33a ir t.t.), *karališkas* "regius" (104b), *karaliauti* "regnare" (30b), iš kurio *karaliavimas* "regnum" (37b).

kardas "gladius" (247a); iš blr. *kord*.

kylikas "poculum" (130b, 151b, 153a, 157a); iš l. *kielich*.

kytrauti "contaminari sophistica" (144a); pagal l. *chytrować* arba blr. * *chitrowaŭ*?

knysga "liber" (47b, 166a); iš blr. *kniga*.

kocierius "hereticus" (234); iš l. *kacierz*.

KOROTI~KORONĖ

koroti "affligere, castigare, punire, arguere, corripere, iudicare, taxare" (16a, 44b, 52a, 54b, 75a, 103b, 105b, 135a, 143a, 179b, 213b) + "afficere" (245a, 246b); iš l. *karać* arba blr. *karaty*. Vedinys: *korojimas* "castigatio, poena" (16a, 33a, 174b).

koronė "poena" (3b, 47a, 64b, 77a, 78b, 82b, 91b, 147a ir t.t.); iš l. *karanie*.

koznyti "corripere" (91b); iš l. *kaźnić* arba blr. *kaznity*.

kozonis "concio" (74a); iš l. *kazanie*.

koźnas "omnis" (199b, 230a, 256a); iš blr. *kaźnyj*.

kresas "meta" (44b); iš l. *kres*.

krikščionis "cristianus" (49a, 240b); iš s.r. *krystajan*. Vedinys: *krikščioniškas* "cristianus" (1a, 2a, 3b, 4b, 5a, 5b ir t.t.) + "catholicus" (97b).

KRIKŠTAS~KRIKŠTYTI

krikštas "baptismum" (57a, 57b, 120b ir t.t.); iš s.r. *krysts*.

krikštyti "baptizare" (58a, 105b, 120b ir t.t.), *apkrikštyti* "baptizare" (133b), *atkrikštyti* "rebaptizare" (131a, 131b, 132a, 132b); *krikštyti* iš s.r. *krystiti*. Vedinys: *krikštijimas* "baptismum" (62b).

KRIVDA~KRIVDYTI

krivda "iniuria" (215a, 228a); iš l. *krzywda* arba blr. *krivda*.

nukrivdyti "depravare" (227a), *pakrivdyti* "iniuria afficere" (146a); *krivdyti* iš l. *krzywdzić*.

KRYŽIUS~KRYŽIAVOTI

kryžius "crux" (32a, 171b); iš l. *krzyż* arba blr. *kryžs*.

nukryžiauoti "crucifigere" (5a, 22a, 23a, 189a, 248a); *kryžiauoti* iš l. *krzyżować* arba blr. *kryževaty*.

kupčius "negotians" (93a); iš l. *kupiec* arba blr. *kupecs*. Vedinys: *kupčysta* "mercatus, negotium" (93a, 229a).

kvalčiauoti "corrumpere" (101a, 111b), *iškvalčiauoti* "corrumpere" (99b); *kvalčiauoti* iš blr. *chvalčcovaty*.

latras (ne M.T.); iš l. *lotr* arba blr. *lotrs*. Vedinys: *latriškas* "sceleratus" (69b).

liekarstva "remedium" (185a, 231a); iš l. *liekarstwo* arba blr. *liekarstvo*.

LINIJA~LINIOLAS

linija "linea" (222b, 223a); iš l. *linja*.

liniolas "norma" (4a, 5a, 52b, 53a, 72a, 213b, 250b, 251a, 255b); iš l. *linial*.

LIŪBAS~LIŪBYTI~SALIŪBAS~SĄ(/U)LIŪBYTI

liūbam būti "libere" (199a, 218a); *liūbas* iš l. *luby* arba blr. *liubyj*.

liūbyti "amare" (226a); iš l. *lubić* arba blr. *liubity*.

są(/u)liūbas (*venčiavonės* arba *venčiavonystės*) "coniugium" (115a, 215b, 220b ir t.t.); iš l. *ślub*.

sąliūbyti "coniungere→" (227a); iš l. *ślubić*. Vedinys: *są(/u)siliūbijimas* "coniugium" (107b, 228a).

liudyti "(at)testari, fateri" (9a, 15b, 17b, 24a, 26a, 27a, 30a, 40a ir t.t.), *apliudyti* "testari" (122a), *atliudyti* "perhibere" (138b); *liudyti* iš l. *ludzić* arba blr. **liudit*. Vediniai: *liudijimas* "testificatio, testimonium" (3a, 6a, 6b, 7a, 10a, 10b, 13b, 21b ir t.t.), *liudinykas* "testis" (102b).

MACIS~MACNUS

macis "virtus, autoritas, potentis, efficacia, effectus, ius" (3a, 6a, 7a, 16b, 18a, 18b, 20a, 20b, 25b, 26a, 27a, 28b, 29b, 30a ir t.t.); iš l. *moc* arba blr. *mocь*.

macnus "efficax" (112b, 113b, 117b, 123b, 124a, 124b, 202a); iš l. *mocny*.

Mesijošius "Messia" (47b, 49a); iš l. *Mesjasz*.

MIERA~MIERNAS

miera "temperantis" (83a, 185a); iš blr. *miera*. Vedinys: *neišmieruotas* "immensus" (14a, 72b, 163a). Sudurtinis: *lygmieris* "aequipollens" (86a).

miernas (ne M.T.); iš l. *mierny* arba blr. *miernyj*. Vedinys: *miernumas* "temperantia" (256a).

MIESTAS~MIESČIONIS

miestas "civitas" (216b); iš blr. *miesto*. Vedinys: *miestiškas* "civilis" (92b, 198b, 199a, 204a, 214a, 219b); j *miestiškas* greičiausiai reikia taisyti *miestkas* "civilis" (63b, 64a).

miesčionis "civis" (100b); iš l. *mieszczan* arba blr. *mieščan*. Vedinys: *miesčioniškas* "civilis" (4b).

MINYKAS~MINYŠKA

minykas "monachus" (88a, 95b, 146b, 147b, 204a, 234a); iš l. *mnich*.

minyška "moniale" (234a); iš l. *mniszka*.

mislis "sensus" (50b); iš blr. *mysl*.

mistras "magister" (182a); iš l. *mistrz*.

Mišia "Missa" (160a); iš l. *msza*.

močeka "noverca" (223a, 224a); iš blr. *mačecha*.

moliavonė "pictura" (212b); iš l. *malowanie*.

muitas "vectigal" (218a, 219b); iš blr. *myto*.

MŪKA~MŪČELNYKAS

mūka "poena, supplicium, cruciatus, passio" (23b, 34b, 35a, 37a, 37b, 42b, 52a, 54b, 59a, 83a ir t.t.); iš blr. *muka*.

mūčelnykas "martyr" (3b); perdirbtas iš blr. *mučėniks*.

mužikas, tik sintagmoje *mužiky* "rusticanus" (220a); iš blr. *mužks*.

NOBAŽNAS—PABAŽNAS

nobažnas "pius, religiosus" (3a, 3b, 42a, 100b, 103b, 106b, 110b, 118b ir t.t.); iš l. *nabožny* arba blr. *nabožnyj*. Perdirbimas su lietuviška priesaga -iška-: *nenobažniškas* "blasphemus" (198b). Vedinys: *nobažnystė* "pietas, reverentia, cultus" (92b, 104a, 116b, 125b, 140b, 176b ir t.t.).

pabažnas (ne M.T.), *nepabažnas* "impius" (10a, 97a, 159b, 160a, 187a, 216a, 220a, 234b, 247a); *pabažnas* iš l. *pabožny*. Vedinys: *pabažnysta* (/ė) "pietas" (93a, 251b, 256a).

nodieja "spes" (159a, 177a, 185a); iš l. *nadzieja* arba blr. *nadieja*.

noglas "repens, subitus" (238a, 243a, 256a); iš l. *nagly*.

noprošnas "inanis, otiosus" (65a, 95a, 113b, 131b, 146b, 188a, 198a, 202b, 205a ir t.t.); iš blr. *naprasnyj*. Perdirbimas su lietuviška priesaga -inga-: *noprošingas* "inanis" (120a).

nukrosyti "tingere" (122b); *krosyti* iš l. *krasić* arba blr. *krasitś*.

padelnai "subiective" (26a); iš l. *podzielnie*.

padyvyti (ne M.T.); iš l. *podziwić* arba blr. *podivits*. Vedinys: *padyvijimas* "impatientia" (229a).

padonas "subditus" (217b, 218a, 218b); iš l. *poddany* arba blr. *poddanyj*.

pagonis "ethnicus", (daugisk.) "gentes" (4b, 5b, 10a, 11a, 32a, 47b, 48b, 71a ir t.t.); iš l. *pogan* arba blr. *pogan*, kilusių iš lot. *pāgānus*. Vedinys: *pagoniškas* "ethnicus" (38a, 188a, 189a, 203a).

pakajus "pax, tranquillitas" (34a, 74b, 78a, 100a, 112b, 147a, 186b, 206a ir t.t.), *nepakajus* "stimulus" (174b); iš l. *pokoj* arba blr. *pokoj*. Vediniai: *pakajingas* "placidus, tranquillus" (195a, 195b, 232a); *pakajuoti* (ne M.T.) — iš kurio vedinys *pakajavimas* "tranquillitas" (206b) —, *nepakajuoti* "oppugnare" (191b).

pakarnas "reverens" (144b) — dar pasitaiko sintagmose *paklusnystė pakarnųjy* "studium humilitatis" (42a) ir *pakarniai pasiduodąs* "supplex" (233a); iš l. *pokorny*.

paklapa "suspicio" (232b) — dar pasitaiko sintagmoje *be pakalpos* "irreprehensibilis" (163b); iš blr. *pokleps*.

paliėciavoti "commendare" (129a); iš l. **polecować*. Žr. dar *užliėciavoti* "commendare" (105a); iš l. **zalecować* su lietuvišku priešdėliu už- vietoje l. za-.

paslas "legatus" (229a); iš l. *poseł* arba blr. *posols*.

pasnykas "ieiunium" (207a); iš blr. *posniks*.

PASPALITAS~PASPALITVAS

paspalitas "communis, publicus" (77b, 91b) — dar pasitaiko sintagmoje *paspalитай* "in genere" (85b); iš l. *pospolity*.

paspalitvas "publicus" (64b); iš l. **pospolitvy*.

pastatis "substantia" (8a, 12a, 13a, 42a, 42b, 43a, 56a, 56b ir t.t.); iš l. *postać* arba blr. *postatś*. Vedinys: *pastatiškas* "substantialis" (8a, 8b, 61b, 149a, 151b, 154a, 154b).

pastupyti "cedere, concedere" (209a, 224a); iš blr. *postupitś*.

patapas "diluvium" (19a, 236a); iš l. *potop*.

patieša "gratia" (208b); iš blr. *potiecha*, perdirbtas pagal *patiešyti* (iš blr. *potiešitś*).

PATROTA~PATROTYTI

patrota "iactura" (212b); iš l. *potrata* arba blr. *potrata*.

patrotyti "amittere" (16b); iš l. *potracić* arba blr. *potratiti*. Vedinsys:

patrotijimas "privatio" (55b).

pavietrė "pestis" (237a); iš l. *powietrze* arba blr. *povietrje*.

pečetis "sigillum" (83b, 115a, 118a, 129b, 142b, 158b, 171a); iš blr. *pečat*.

pekla "infernus, inferi, gehenna, abyssus" (32b, 163b, 172a, 176b, 241b, 245a, 254b, 257a); iš l. *piekło*. Vedinsys: *pekliškas* "inferus" (27b, 74a, 136b, 137a, 190b).

peržegnoti "benedicere" (151b, 155a); iš l. *przeżegnać*. Vedinsys: *peržegnojimas* "benedictio" (32a, 121a, 151b, 159b).

PILNAS~PILNASTIS~PILNAVOTI

pilnas "diligens, plenus" (4a, 85a); iš l. *pilny*. Vedinsys: *pilnybė* "plenitas" (26a, 27a, 36a).

pilnastis "diligentia, plenitas, studium" (17b, 89b, 250a, 255b); iš l. *pilność*.

pilnavoti (ne M.T.); iš l. *pilnować*. Vedinsys: *pilnavojimas* "studium" (197a, 256a).

plemė "stirps" (49a); iš blr. *plemja*.

PONAS(~PONIA~PANA)~PONAVOTI~PONSTVA

ponas "dominus" (20b, 61a, 218a); iš l. *pan* arba blr. *pana*. Vedinsys:

ponysta "dominatio, imperium, regio" (4a, 27a, 32b, 48a, 202a, 215a, 215b, 216a).

ponia "domina" (107b); iš l. *pani* arba blr. *pani/panja*.

pana "virgo" (12a, 13a, 21a); iš l. *panna* arba blr. *panna*.

ponavoti "dominare, regnare" (30b, 58b, 59a, 107a); iš l. *panować* arba blr. *panovat*. Vedinsys: *ponavojimas* "dominium" (18a, 30a, 37b).

ponstva "imperium" (100b); iš l. *państwo* arba blr. *panstvo*.

popiežius "pontifex" (37b, 212a, 234a, 238b, 257a); iš l. *papież*. Vediniai:

popiežiškas "pontificius" (53b, 62a, 75a), *popiežiškis* "papista" (11a, 31b, 37b, 113a, 152b).

prarakas "propheta" (1b, 3a, 4a, 5a, 5b, 63a ir t.t.); iš l. *prorok* arba blr. *proroks*. Vedinsys: *prarakysta* "vaticinium" (3a).

pryčia "casus" (129a, 132a, 209b); iš l. *przytacza*.

PRIE(/I)GADA~PRIESIGADYTI

prie(/i)gada "aerumna, calamitas, necessitas, periculum, tribulatio" (45b, 129a, 185b, 187a, 187b, 190b, 200b, 201b, 202a, 233a); iš l. *przygoda* arba blr. *prigoda*.

priesigadyti (ne M.T.); iš blr. *prigoditysja*. Vedinsys: *priesigadijimas* "casus" (207a).

prie(/i)siega/priesyga "iuramentum" (48a, 61a, 66b, 84a, 135b, 174a, 184a, 192b); iš blr. *prisjaga* arba *prisiega*.

PRIETELIUS~PRIETELKA

priotelius "amicus" (253a), *nepriotelius* "inimicus" (3b, 33a, 64a, 103b, 192b, 199b, 208b ir t.t.); *priotelius* iš blr. *prijatel*. Vediniai: *prioteliskas*

"familiaris" (253a), *nepriotelystė(/a)* "inimicitia" (50b, 65b, 180a).

nepriotelka "inimica" (50b, 180a); *priotelka* iš blr. *prijatelka*. *privileja* "privilegium" (201a); iš l. *przywileja*.

PROVA(/~PRIPROVA/)~PROVYTI

prova "lex, ordinatio, ius, iudicium, forum" (46b, 48a, 48b, 54a, 78b, 129b, 150b, 177a, 199a, 202a, 213a, 213b, 214a ir t.t.) — *prava* "lex" (199a); iš l. *prawo* arba blr. *pravo*. Vediny: *proviškas* "forensis, legum" (78b, 203a). *priprova* "organum" (113b, 117b); iš l. *przyprawa* arba blr. *priprava*. *išprovyti* "efficere, exerere, operari" (20b, 66b, 67a, 77a, 161a), *priprovyti* "administrare, apparare, instruere, colere, comparare" (107b, 110a, 216b, 245a, 255a); *provyti* iš l. *prawić* arba blr. *pravits*. Vediniai: *išprovijimas* "effectus, executio, restitutio" (2b, 25a, 131a), *priprovijimas* "administratio, administrandum" (25a, 25b).
pulkas "coetus, exercitus" (39a, 96b, 156a, 170b); iš l. *pulk*?

RAZBAJUS~RAZBAINYKAS

razbajus (ne M.T.); iš blr. *rozboj*. Vediny: *razbajysta* (/ė) "caedes, homicidium" (42b, 48a).
razbainykas "homicida" (55a, 94b, 215b, 216a); iš l. *rozbojnik* arba blr. *rozbojniks*.

RĖDAS(~RĖDAVOTI)~RĖDYTI~(PA)RĖDNINGAS

rėdas "series, ordo, ordinatio, ritus" (16a, 21b, 38b, 39b, 40a, 45a, 45b, 46a, 55a, 67a, 75a, 91a ir t.t.); iš blr. *rjadz*. Vediniai: *rėdiškas* "legitimus" (109b), *rėdingas* "ordinarius" (104b) — dar *rėdingai* "ordine" (206a). Sudurtiniai su vediniais: *saurėdiškas* "contumax, petulans" (108a, 132b, 168b) — *nesaurėdiškas* "sine fastidio" (232b) —, *saurėdystė* "temeritas" (224b).

rėdavoti (ne M.T.); iš blr. *rjadovati*. Vediny: *redavojimas* "gubernatio" (219).

rėdyti "administrare, gubernare, regere, dirigere, iudicare" (32b, 35b, 36b, 48a, 63b, 64a, 77a, 95a, 97a, 102a, 112b, 145b, 162b ir t.t.) + "agitare" (229a); iš blr. *rjaditi*. Vediny: *rėdijimas* "gubernatio, iurisdictio" (33a, 64a, 112a, 171b) + "gerens" (217a).

parėdningas "ordinarius" (100b); iš r.(?) *porjadnyj* su lietuviška priesaga *-inga*.

remeslas "artificium" (215b); iš blr. *remeslo*.

ricierius (ne M.T.); iš l. *rycerz*. Vediny: *ricierystė* "militia" (129a).

rymionis "romanus" (159b, 234a, 257a); iš l. *ryzmian(in)*. Vediny: *rymio-niškas* "romanus" (104b, 220a).

(PA)RODA~RODŽIAI

(*pa*)*roda* "concilium, consilium" (5a, 15b, 36a, 45a, 74a, 101b, 124a, 165a ir t.t.); iš l. *rada* arba blr. *rada*.

rodžiai "voluntarie" (91a) — *rodžiaus* "alacrius" (16b); iš l. *radzi* arba blr. *radi* su lietuviškomis galūnėmis *-ai/-iaus*. Plg. dar *rodingas* "spontaneus" (93a), perdirbimą su lietuviška priesaga *-inga*.

rojus "paradisus" (106a, 221a, 229b); iš l. *raj* arba blr. *raj*.

ROKUNDA~ROKUOTI

rokunda "ratio" (244a, 247b, 248b); perdirbtas iš l. *rachunek*?

rokuoti "numerare" (235a); perdirbtas iš l. *rachować*.

rona "vulnus" (185a); iš l. *rana* arba blr. *rana*.

rūbas "vestimentum, indumentum" (136a, 205b, 235b, 239b) — *rūbai* "vestis" (145b); iš blr. *rubś*.

rubežius "meta" (44b, 162b, 217a, 217b); iš blr. *rubežś*.

rūgoti "fremere" (143b); iš blr. *rugatś*.

sabata "sabbatum" (253a); iš l. *sobota*.

sieras "sulphur" (238b, 254b, 255a); iš blr. *siers*.

SYLA~SYLYTI

syla "virtus, efficacia, potentia, captus" (15a, 16b, 19b, 20b, 25b, 29b, 30a, 37b, 38b, 43b, 48a ir t.t.); iš l. *silā* arba blr. *silā*. Vediniai: *sylingas* "efficax, potens" (30b, 35b, 59b, 60b, 64a, 96b, 111a, 126b, 193a, 215b), *sylyuoti* "efficacem esse" (1b, 2b, 12b, 32a, 92a, 96b, 170a), iš kurio vedinys *sylavimas* "efficacia, effectus" (28b, 32a, 36b, 125b, 127b, 134b, 195b, 201b).

sylyti "cogere vi, impellere" (54b, 226b); iš l. *silić* arba blr. *silitś*. Vedinys: *sylijimas* "violentia" (226b).

skarbas "thesaurus" (107b, 182a, 252b); iš l. *skarb*.

SLŪŽYTI~SLŪŽBA~SLŪŽAUNYKAS~SLŪGAVOTI

slūžyti "servire" (42a, 199b, 220b), *nuslūžyti* "(com)mereri" (54b, 82b, 144b); *slūžyti* iš l. *služić* arba blr. *služitś*. Vediniai: *nuslūžijimas* "meritum" (32a, 32b, 33a, 34b, 37a, 77a, 81a, 86b ir t.t.), *užslūžijimas* "meritum" (25a).

slūžba "cultus (Dei), officium" (1b, 4b, 89b, 101b, 102b, 112b, 196a, 197a, 202b, 204a ir t.t.) + "debitum" (91a); iš l. *služba* arba blr. *služba*. Čia priklausio ir *slūžma* "cultus (Dei)" (47b), sulietuvinta žodžio *služba* forma. *slūžaunykas* "satelles" (5b); iš blr.* *služovnikś*.

slūgavoti (ne M.T.); iš l. *slugować* arba blr. *slugovatiś*. Vedinys: *atslūgavojimas* "officium" (196a).

SMERTIS~SMERTELNAS

smertis "mors" (9b, 15b, 16a, 25a, 31b, 32b, 33b, 35a, 35b, 37b ir t.t.); iš blr. *smertś*. Vedinys: *smertiškas* "mortalis" (58b, 59a).

smertelnas "exitialis, mortalis, mortalitatis" (14b, 61b, 108b, 233a, 234a, 242a, 249a), *nesmertelnas* "immortalis" (14a, 200b); *smertelnas* iš l. *śmiertelny*. Vedinys: *smertelnystė* "mortalitas" (244b), *nesmertelnystė* "immortalitas" (32b, 244a).

SMŪTYTI(S)~SMŪTNAS

smūtytis "tristem esse" (195a), *užsmūtyti* "contristare, turbare" (59b, 96a, 98b, 136a, 210b, 233a); *smūtyti* iš l. *smucić* arba blr. *smutitś*. O forma *ufchmutintumbime* "turbemus" (77b) galėjo atsirasti arba dėl spausdinimo klaidos arba dėl slaviškos priesagos *-i-* perdirbimo į *-in-*. Vedinys: *užsismūtijimas* "tristitia" (135a).

smūtnas "tristis" (72a, 78a, 135a, 185a, 211b, 227a, 234b, 253b, 254a); iš l. *smutny* arba blr. *smutnyj*.

SPAVIEDNIS~SPAVIEDOTIS

spaviednis "confessio, enumeratio" (142a, 143a, 143b, 148a); iš l. *spowiedź* (+ formantas *n* dėl analogijos su *spaviednykas*).

spaviedotis "confiteri→" (143a); iš l. *spowiedać* (*się*).

sprovavoti "agere" (25a); iš l. *sprawować*.

stonas "conditio, status" (26a, 27b, 29a, 29b, 37b, 221a, 232a, 243a) — *stanas* "conditio" (249a); iš l. *stan* arba blr. *stans*.

strajus "pompa" (248b, 249a); iš l. *strój*.

stulpas "statua" (68a); iš s.r. *stęłpa*.

SŪDAS~SŪDŽIA~SŪDYTI~SŪDNAS

sūdas "iudicium" (33a, 46b, 48a, 49a, 77b, 86a, 157b, 180b, 213b, 236a ir t.t.); iš blr. *sudz*. Vedinys: *sūdiškas* "iudicialis" (249b).

sūdžia "iudex" (6b, 79a, 102b, 164a, 215a, 217a, 228a, 244a, 248a, 248b); iš blr. *sudija*.

sūdyti "iudicare, instituere" (60b, 101b, 135a, 165a, 179a, 247a, 249b), *apsūdyti* "iudicare" (174a, 250b), *pasūdyti* "iudicare" (181b); *sūdyti* iš blr. *sudity*. Vediniai: *sūdiјimas* "iudicium, iudicandum" (219b, 220a, 226a, 249a), *nusūdiјimas* "iudicium, condemnatio" (63b, 78a).

sūdnas "novus/novissimus (dies)" (33a, 159a, 165a, 242b); iš blr. *sudnyj*. *svietas* "mundus, orbis terrarum, saeculum, vita" (15b, 27a, 35b, 39b, 42b, 45b, 46a, 52a ir t.t.) + "homo" (239a), "cursus naturae" (235b); iš blr. *sviets*. Vedinys: *svietiškas* "mondanus, civilis, forensis, politicus" (38a, 63a, 63b, 64a, 107a, 145b, 146a, 150b, 164a, 199b, 202a ir t.t.).

tykoti "insidiari" (180b); su blr. *tichij* šaknimi. Vedinys: *tykoјimas* "insidia" (219a).

toblyčia "tabula" (177a, 197b, 213a); iš l. *tablica*.

Traicė "Trinitas" (17b, 30b, 39a); iš l. *trojca*.

tropnas "gravis(simus)" (97b, 102a); iš l. *trafny* arba blr. *trapnyj*.

trotinti "saevitiam exercere" (42a); čia *trotinti* greičiausiai taisytinas į *trovinti*, kilusį iš l. *trawić*.

TRŪBA~TRŪBYTI

trūba "tuba" (53a, 243b, 249a); iš blr. *truba*.

trūbyti "sonare" (243b); iš blr. *trubity*.

trūdnas (ne M.T.); iš l. *trudny* arba blr. *trudnyj*. Vedinys: *trūdnystė* "difficultas" (110b).

ubagas "pauper" (100b, 111b, 159b); iš l. *ubog* arba blr. *ubogų*. Vedinys: *ubagystė* "paupertas" (233a).

umas "mens, ratio" (58a, 58b, 63a, 188b); iš l. *um* arba blr. *umę*. Vedinys: *beumis* "expers rationis, profanus" (31b, 249a).

urėdas "administratio, magistratus, ministerium, munus, officium, ordo, politia" (2a, 2b, 11a, 12b, 18a, 22a, 24b, 25b, 32a, 34b, 36b, 37b, 48a, 52a ir t.t.); iš blr. *urjads*. Vedinys: *urėduoti* (ne M.T.), iš kurio vadinys *urėdavimas* "functiones" (220a).

usvyčia "urceolus" (89a); iš blr.* *ustvicja*?

uždotkas "pignus, arrhabo" (114a, 128a, 129b, 148, 151a, 171a, 171b); iš l. *zadatek* su lietuvišku priešdėliu už- vietoje l. *za-*.

užyvoti "frui, usurpare" (29b, 85b, 154b, 155b, 157b, 159b, 160a, 203b); iš l. *używać*. Vedinys: *užyvojimas* "usus, participatio" (153a, 154a, 155a, 157a).

užvodyti "impedire" (45b, 64a, 207b); iš l. *zawadzić* su lietuvišku priešdėliu už- vietoje l. *za-*.

VALNAS~(IŠ)VALNYTI~VALNINYKAS

valnas "liber, spontaneus" (6a, 11a, 28b, 38b, 40a, 41b, 43a, 49a, 54b, 55a ir t.t.); iš l. *wolny* arba blr. *volnyj*. Vediniai: *valnysta* (/ė) "immunitas, libertas, licentia" (42a, 43a, 63b, 198b ir t.t.), *valnumas* "licentia" (204a). Sudurtinis: *valndarbis* "agens liberrimum" (45b).

išvalnyti "liberare" (49b, 108a); iš l. *zwolnić* su lietuvišku priešdėliu *iš-* vietoje l. *z-*. Žr. dar *išvalninoti* (ne M.T.), iš kurio vedinys *išvalninojimas* "absolutio" (108a).

valninykas "liber" (65a); perdirbtas iš l. *wolnik* arba blr. *volniks* pagal *valnas*.

večerija (/ė) "coena" (115a, 115b, 116a, 116b, 149b ir t.t.); iš l. *wieczera* arba blr. *večerja*.

VELYTI–PAVELYTI

velyti "cupere, malere" (181b, 187a); iš blr. *velity*.

pavelyti "concedere, potestatem facere" (107b, 108a, 223a, 227b, 229a); iš blr. *povelity*. Vedinys: *pavelijimas* "dispensatio" (224a).

VENČIAVONĖ~(SU)VENČIAVOTI

venčiavonė – sintagmoje *sqliūbas venčiavonės* "coniugium" (222a, 222b, 226b); iš l. **wieńczowanie*. Daryba su lietuviška priesaga *-ystė-*: *venčia-vonystė* "coniugium" (62b, 94b), dažniau sintagmoje *sqliūbas venčiavo-nystės* "coniugium" (115a, 220b ir t.t.).

suvenčiavoti "coniungere in matrimonium→" (232b); *venčiavoti* iš l. **wieńczować*.

VIERA~VIERYTI~VIERNAS

viera "fides, fiducia" (2b, 4b, 31b, 34a, 36a, 39a, 48b, 64b, 65a ir t.t.); iš l. *wiara* arba blr. *viera*.

vieryti "credere" (71a); iš l. *wierzyć* arba blr. *vierity*.

viernas "fidelis, pius, dignus" (11b, 62b, 79a, 81b, 88b, 103b, 117b, 133a ir t.t.); iš l. *wierny* arba blr. *viernyj*. Vedinys: *viernysta* "fidelitas" (232b), *neviernysta* "perfidia" (237b).

viežlybas "honestus" (48a, 52b, 53b, 54a, 64a, 64b, 89b, 199a, 211a ir t.t.); iš blr. *viežlyvj*, sulietuvinant priesagos elementą *v* į *b*. Vedinys: *viežlybumas* "virtus, candor, castificatio" (8b, 43a, 92b, 95a, 197a, 219a).

vynyčia "vinea" (218a); iš l. *winnica* arba blr. *vinnica*.

viršas (arba *viršas*?) "versus" (227b); iš blr. *virša*.

VLOSNAS~VLOSNASTIS

vlognas "legitimus, proprius, natus" (5b, 15a, 20a, 20b, 21a, 22a, 25a, 25b, 61b ir t.t.) – (priev.) "pro arbitrio" (199a); iš l. *własny*. Vedinys: *vlosnybė* "proprietas" (30b).

vlosnastis "idioma, proprietas" (9a, 9b, 15a, 17b, 18a, 19b, 21a, 21b, 22a ir t.t.); iš l. *własność*.

vobyti "invitare" (210b); iš l. *wabić* arba blr. *vabity*. O forma *atvobintumbime* "invitemus" (92b) galėjo atsirasti arba dėl spausdinimo klaidos arba dėl slaviškos priesagos *-i-* perdirbimo į *-in-*.

ZDRODA~ZDRODLYVAS~ZDRODNYKAS

zdroda "dolus, fraus" (16b, 208b); iš l. *zdrada*.

zdrodlyvai "per fraudem" (218a); *zdrodlyvas* iš l. *zdradliwy*.

zdrodnykas "proditor" (156b); iš l. *zdradnik*.

zokanas "lex, decalogus" (2a, 2b, 4b, 10a, 12b, 15b, 16b, 32a, 32b ir t.t.); iš l. *zakon* arba blr. *zakona*. Vedinys: *zokaniškas* "legalis, forensis" (72b, 172b, 185b, 204a).

žalnierius "miles" (217a); iš l. *żolnierz*. Vedinys: *žalnierystė* "militia" (219b, 220a).

žemčiūga "margarita" (1a); iš blr. *žemčuga*.

žydas "ebraeus" (4b, 11b, 23a, 48b, 212a); iš l. *żyd* arba blr. *žid*. Vedinys: *žydiškas* "ebraeus, iudaicus" (78b, 188a).

žyvatas (/a?) "uterus, vita" (28b, 37a, 133a, 167b); iš l. *żywot* arba blr. *żywota*.

Kalbant apie leksemas, kurios nėra neginčytini slavizmai, visų pirma reikia atkreipti dėmesį į žodžius, sudarytus iš lotyniškos šaknies ir slaviškos kilmės priesagos *-avo-* /iš l. *-owa-* arba blr. *-ova-* (žr. Michelini, min. veik., p.166–167): juos būtų galima kildinti iš panašios struktūros lenkiškų veiksmazodžių; štai tų žodžių sąrašas:

absolvavoti "absolvere" (108a); plg. l. *absolvować*. Vedinys: *absolvavojimas* "absolutio" (108a, 145a).

administravoti "administrare" (100a, 105a, 107b, 111b, 112a, 113a, 113b, 116a, 116b ir t.t.); plg. l. *administrować*. Vedinys: *administravojimas* "administratio" (30b, 105b, 113b, 219a).

apeljavoti (ne M.T.); plg. l. *apelować*. Vedinys: *apeljavojimas* "appellatio" (252a).

disputavoti "disputare" (61b, 214a, 246a); plg. l. *disputować*.

ekskomunikavoti/iškomunikavoti "excommunicare" (103b, 207a); plg. l. *ekskomunikować*.

filosofavoti "philosophari" (62a); plg. l. *filozofać*.

fundavoti "fundare" (163b, 176a, 235b); plg. l. *fundować*.

imaginavoti "imaginare" (69b, 88b, 104b); plg. l. *imaginować*.

judikavoti "iudicare" (160b, 172a); plg. l. *judikować*.

meditavoti (ne M.T.); plg. l. *medytować*. Vedinys: *meditavojimas* "meditatio" (3b).

ordinavoti (ne M.T.); plg. l. *ordinować*. Vedinys: *ordinavojimas* "ordinatio" (111a, 111b, 112b).

probavoti "probare" (7a, 65a, 151a); plg. l. *probować*.

retorikavoti "rhetoricari" (11b); plg. l. *retorykować*.

tiranizavoti "tyrannidem exercere" (113b); plg. l. *tyranizować*.

triumfavoti "triumphare" (241b); plg. l. *tryumfować*.

Turint galvoje, kad "Margarita theologica" vertime pasitaiko veiksmazodis *definavoti* "definire" (71b) – kurio negalima kildinti iš l. *definiować* – bei tokie baltiškos šaknies veiksmazodžiai su priesaga *-avo-*, kaip *pildavoti* (51a), *puikavoti* (95b) – kuriuos galima laikyti lietuvių kalbos dariniais –, yra pagrindo manyti, kad vienas kitas iš aukščiau išvardintų veiksmazodžių galėjo ateiti į lietuvių leksiką betarpiškai iš lotynų kalbos, pridėdant priesagą *-avo-*. Dėl to Skardžiaus nuomonė, kad visi tokie veiksmazodžiai (išskyrus *tiranizavoti*, kurio Skardžius nemini) laikytini skoliniais iš lenkų kalbos arba jų vediniais, yra perdaug "radikali".

Tą patį galima sakyti ir dėl kitų lotyniškos šaknies žodžių, neturinčių charakteringų slavų kalboms bruožų, kuriuos Skardžius vis dėl to laiko skoliniais iš lenkų kalbos arba jų vediniais. Štai kelių Skardžiaus aptartų vienetų sąrašas:

dekretas "decretum" (88b); plg. l. *dekret*.

forma "forma, formula, qualitas" (2a, 8a, 29a, 106b, 115a, 117a, 118a ir t.t.); plg. l. *forma*. Vediniai: *formališkas* "formalis" (26a), *formuoti* "formare" (88b).

fortūna "fortuna" (226b, 232b); plg. l. *fortuna*.

fundamentas "fundamentum" (59a, 77b, 94b, 99b, 101a, 101b ir t.t.); plg. l. *fundament*.

kondicija "conditio" (73a, 73b); plg. l. *kondycja*.

lekcija "lectio" (202b, 205b); plg. l. *lekcija*.

persona "persona" (6a, 7a, 7b, 8b, 9a, 10a, 11a, 12a, 12b ir t.t.); plg. l.

persona. Vediniai: *personiškas* "personalis, hypostaticus" (17a, 17b, 24a),

personysta "personalitas" (20a).

regula "regula, norma" (4a, 27b, 38b, 48b, 53a, 61a, 72a, 117a, 126a ir t.t.); plg. l. *regula*.

seкта "secta" (4b, 159b, 237a); plg. l. *seкта*.

sentencija "sententia" (23b, 39b, 54b, 84a, 86b, 108b, 116b, 121a ir t.t.); plg. l. *sentencija*.

suma "summa" (4a, 47a, 121a, 146b, 213b, 250b); plg. l. *suma*.

testamentas "testamentum" (70a, 257b); plg. l. *testament*.

Nesuprantama, kodėl Skardžiaus monografijoje figūruoja tie, o ne kiti lotyniškos šaknies žodžiai, turintys panašų lenkišką atitikmenį, kaip pvz.:

argumentas "argumentum" (241b); plg. l. *argument*.

astronomas "astronomus" (40b); plg. l. *astronom*.

definicija "definitio" (54a, 96b); plg. l. *definicija*.

elementas "elementum" (45a, 113b, 115b, 117a, 122a ir t.t.); plg. l. *element*.

figūra "figura" (151b); plg. l. *figura*.

instrumentas "instrumentum" (3b, 73b, 80a, 118a); plg. l. *instrument*.

katechizmas "catechesis" (4a); plg. l. *katechizm*.

kreatūra "creatura" (1b, 6a, 9b, 18b, 29b, 46b, 47a ir t.t.); plg. l. *kreatura*.

materija "materia" (39b, 40b, 46b, 239b); plg. l. *materia*.

Be abejo, nuodugniai aptarti lotyniškos šaknies žodžių kilmę būtų galima tik po rimtų senosios lietuvių raštijos tyrinėjimų bei originalo teksto — kai kalbama apie vertimus, sudarančius didžiąją senųjų lietuviškų raštų dalį — analizės. O tai bus ateities darbas.

Atskirai norisi paminėti kelis lotyniškos šaknies žodžius, kuriuose lotynišką fonemą *ā* atitinka lietuviška *o*:

altorius "ara" (232a); plg. l. *oltarz*.

gubernotaras "proconsul" (214b); plg. l. *gubernator*.

kardinolas "cardinal" (238b); plg. l. *kardynal*.

majestotas "maiestas" (7a, 17a, 20a, 20b, 25b, 26a, 28b ir t.t.); plg. l. *maje-stat*.

plebonas "pastor" (205b, 224b); plg. l. *pleban*.

tribunolas "tribunal" (249a); plg. l. *tribunal*.

Fonemos *o* buvimas leidžia manyti, kad šie skoliniai gali priklausyti senesniai lietuvių leksikos sluoksniui – kai **ā* dar nebuvo tapusi *o*. Tačiau tai nerodo, kad jie turėjo patekti į lietuvių leksiką per lenkų kalbą, o ne tiesiogiai.

Kaip matome, lietuviškame "Margarita theologica" tekste slavizmų yra daugybė, tuo tarpu germanizmų – tik keletas:

ištukiavimas "laniena" (161b), vedinys iš *ištukiuoti* (ne M.T.), sudaryto iš *stukas* (*/is*) + derivatyvinė priesaga *-(i)uo-*;

ercikis "dux, princeps" (216b, 217a, 218a, 220a) ir vedinys *ercikystė* "principatus" (176a);

kunigas "sacerdos" (24b) ir vediniai *kunigystė* "sacerdotium" (18a), *kunigavimas* "sacerdotium" (25a);

penigai "pecunia" (219b);

ruimiškas "localis" (152b, 160a), vedinys iš *ruimas* (ne M.T.);

sturmas "tempestas" (237b, 249a); jeigu manoma, kad šiuo atveju Vaišnoro rašyba *s* atitinka fonemą *š*, žodis (*šturmas*) kildintinas iš l. *szturm*;

šlimas "limus" (43a);

čia galėtų priklausyti ir *grodas* "gradus" (201a, 201b, 202a, 214a).

Tuo atžvilgiu "Margarita theologica" vertimas yra artimas Bretkūno Postilei³ ir kitiems to laikotarpio lietuviškiems tekstams, išleistiems Karaliaučiuje.

LEXIKALISCHE SLAVISMEN IN DER LITAUISCHEN ÜBERSETZUNG DER "MARGARITA THEOLOGICA"

Zusammenfassung

Die Wörter slavischer Herkunft und ihre Ableitungen in der litauischen Übersetzung des lateinischen Traktats "Margarita Theologica" (Königsberg, 1600) sind mit ihren lateinischen Entsprechungen im Originaltext angeführt; hinzugefügt werden noch etymologische Hinweise auf slavische Lexeme. Die Ableitungen sind nach den Basismorphemen gruppiert; falls der Text nur Ableitungen enthält, werden die fehlenden Grundformen angegeben und mit *ne M.T.* bezeichnet. Bei den Wörtern, die mehrmals im Texte gebraucht sind oder der heutigen litauischen Gemeinsprache angehören, fehlt ein vollständiges Stellenverzeichnis.

³ Plg. B. Žindžiūtė-Michelinė. Die Lehnwörter in der "Postille" des Jonas Bretkūnas aus dem Jahre 1591. — Zeitschrift für Slavistik, Bd. 35 (1990), S.235–237.